

І. А.Прокопенко

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ФАСИЛІТАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ

Актуальність дослідження вбачається у тому, що підготовка майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями є важливим чинником при підготовці до майбутньої професійної діяльності. Мета статті – обґрунтувати та схарактеризувати компоненти науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями. Для вирішення поставленої мети були використані загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, узагальнення, що дозволило з'ясувати актуальність порушеної проблеми, ступінь її вивчення та важливість для суспільства, визначити суть, компоненти й особливості розробки та обґрунтування науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями; визначити найбільш дієві етапи реалізації запропонованої системи. Автором обґрунтовано модель науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями та схарактеризовано її компоненти: цільовий (визначення мети дослідження – готовність майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями), концептуальний (обґрунтування концепції дослідження), змістовно-технологічний (формування компонентів готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-операційний, рефлексійний, що визначає засоби підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти; дидактико-методичне забезпечення та поетапну підготовку майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти, яка визначається програмою та змістом навчальних дисциплін, а також розкриває педагогічні умови її результативності), контрольньо-оцінний (критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями). Розроблена науково-технологічна система буде ефективною за умови її реалізації на таких етапах: інформаційно-аналітичному, мотиваційному, планово-прогностичному, діяльнісному, моніторинговому та результативному.

Ключові слова: майбутній учитель, підготовка, система, компоненти, фасилітаційна взаємодія, учні.

Prokopenko I. A. Characteristics of the components of the scientific and technological system of training future teachers for the implementation of facilitation interaction with students. *The relevance of the study is seen in the fact that the preparation of future teachers for facilitation interaction with students is an important factor in preparing for future professional activities. The purpose of the article is to substantiate and characterize the components of the scientific and technological system of training future teachers for the implementation of facilitation interaction with students. To solve this goal, general scientific methods were used, such as analysis, synthesis, generalization, which allowed to clarify the relevance of the problem, the degree of its discussion and relevance in society, to determine the nature, components and features of development and justification of scientific and technological training of future teachers for facilitation interaction with school students; identify the most effective stages of implementation of the proposed system. The author substantiates the model of scientific and technological system of preparation of future teachers for facilitation interaction with students and characterizes its components: target (definition of the purpose of research - readiness of future teachers for facilitation interaction with students), conceptual (substantiation of research concept), content-technological (formation the readiness of future teachers for facilitation interaction: value-motivational, cognitive, activity-operational, reflective; determines the means of preparing future teachers for facilitation interaction with students of general secondary education, didactic and methodological support and step-by-step preparation of future teachers for facilitation interaction education, which is determined by the program and content of academic disciplines, as well as reveals the pedagogical conditions of its effectiveness), control and evaluation (criteria, indicators, levels of readiness of future teachers for facilitation in interaction with students). The developed scientific and technological system will be effective if implemented it at the following stages: information-analytical, motivational, planning-forecasting, activity, monitoring and effective.*

Keywords: future teacher, training, system, components, facilitation interaction, students.

Вступ. Фасилітація – провідний механізм професійного становлення майбутнього педагога (Borysiuk, 2011). В умовах інформаційно насиченого простору та сучасних освітніх технологій фасилітація стає провідною компетентністю вчителя Нової української школи. Основна ідея фасилітації спрямована на формування та розвиток професійно-педагогічних компетентностей особистості майбутнього вчителя, оскільки сучасному

суспільству потрібен вчитель здатний до саморозвитку, самоаналізу і самовдосконалення, який розуміє своє професійне призначення.

Своєрідність сучасної професійної діяльності вчителя полягає в тому, що повертається істинний сенс призначення діяльності педагога: ведення, підтримка, супровід учня. Допомогти кожному здобувачу освіти усвідомити його власні можливості, увійти у світ культури обраної професії, знайти свій життєвий шлях – такі пріоритети сучасного вчителя (Zolotukhina, 2019). У традиційній моделі системи освіти такі атрибути особистості і її психіки, як свідомість, активність, суб'єктність, ставлення, цілеспрямованість, вмотивованість, виявляються затребуваними не повною мірою, тому слід звернутися до такого явища, як фасилітація.

При вивченні суті поняття «фасилітація» в педагогічній діяльності розглядаються різні її аспекти: фасилітаційне спілкування (Church, 1996), взаємодія (Borysiuk, 2011), спрямованість (Kurliand, 2018), якість фасилітатора (Linnik, 2017), мистецтво (Hunter, 1994), практичний інструментарій і педагогічні технології (Schwarz, 2017), стратегія пом'якшення опору студентів і мотивація до активного навчання (Tharayil, 2018). Однак у дослідженнях учених відсутнє обґрунтування та характеристика компонентів науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями.

Мета та завдання: обґрунтувати та схарактеризувати компоненти науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями.

Методи дослідження. У процесі написання статті використано загальнонаукові методи (аналіз, синтез, узагальнення), що дозволило з'ясувати актуальність порушеної проблеми, ступінь її вивчення та значення для суспільства, визначити суть, компоненти й особливості розробки та обґрунтування науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями; визначити найбільш дієві етапи реалізації запропонованої системи.

Результати. Поетапна підготовка майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти є системою, яка поєднує певні структури або процеси. Аналіз наукових праць (Volodko, 2000; Dokuchaieva, 2007; Malafiik, 2005; Moskalenko, 1995) дозволяє виділити характерні ознаки наукової системи:

➤ досліджуваний об'єкт як система повинен бути представлений певною сукупністю частин або компонентів. У своїй взаємодії вони утворюють єдине ціле, яке може бути розділене певним способом, від цього буде залежати обмеженість певного елемента. Елемент є неподільною частиною компонента на основі певного поділу. Характеризуючи систему в цілому, слід звернути увагу й на такі її характеристики (Volodko, 2000);

➤ система повинна мати інтегративні властивості, які не зводяться до властивостей окремих її компонентів. Зміна властивостей одного з

елементів або компонентів викликає певні зміни в інших елементах, а іноді й у системі в цілому. На цьому наголошує і П. Москаленко, що систему можна визначити як «сукупність об'єктів, взаємодія яких викликає появу нових інтегративних якостей, не властивих окремо взятим компонентам, що утворюють систему. ...Система активно впливає на свої компоненти, перетворюючи їх відповідно до власної природи...» (Moskalenko, 1995);

➤ будь-яка система має певну внутрішню організацію – структуру, яка виявляється в установленні зв'язків між компонентами. А тому, щоб «усебічно пізнати систему, необхідно, передусім, вивчити її внутрішню будову, тобто встановити, з яких компонентів вона утворена, яка її структура та функції, а також сили, фактори, що забезпечують її цілісність, відносну самостійність» (Dokuchaieva, 2007). Структура, тобто характер зв'язків, залежить від особливостей частин, що її складають, водночас саме структура забезпечує цілісність системи. Вивчаючи особливості структури системи, можна встановити, завдяки якому типові зв'язків система є інтегрованою;

➤ цілісна система вибірково взаємодіє з середовищем. Така взаємодія може по-різному впливати на функціонування системи: сприяти її розвитку, зміцненню, стабілізації або стримувати її рух та інтегративні процеси. Причому, вплив середовища може бути тривалим або короткочасним (Moskalenko, 1995).

І. Малафіїк, який досліджував системний підхід, вказував, що реалізація ідей системного підходу висуває певні вимоги: *по-перше*, об'єкт дослідження необхідно розглядати у зв'язку з іншими елементами і системами, що вимагає міжпредметних знань; *по-друге*, об'єкт дослідження необхідно розглядати як функціонуючу систему; *по-третє*, систему необхідно розглядати в динаміці, тому що будь-яка система виступає діалектичною єдністю минулого, сучасного і майбутнього; *по-четверте*, повинні бути визначені методи системного педагогічного дослідження (Malafiik, 2005).

В. Лозова (Lozovaya, 1990) виділила такі особливості цілісного вивчення педагогічних об'єктів:

➤ вивчення об'єкта здійснюється з позиції більш складного цілого, як його органічного елемента, а не ізольовано від інших об'єктів, що пов'язані з ним;

➤ виділення основних елементів, боків, частин об'єкту як цілісної системи, визначення їх специфіки, особливостей;

➤ встановлення взаємозалежності частин, елементів, їх причинно-наслідкових відносин, внутрішніх зв'язків, які виконують різні функції та відображають форми взаємозалежності, а також тенденції та закономірності, що превалюють. При цьому враховуються не абсолютно всі зв'язки (кожне явище знаходиться в такій множині зв'язків важливих і другорядних, прямих і опосередкованих, які практично вичерпати неможливо), а істотні, що впливають на педагогічний процес та його результативність;

➤ осмислення об'єкту як цілого на новому рівні, на основі виявлених зв'язків, визначення загальних, інтегральних властивостей, якостей;

➤ виявлення тих елементів, тих зв'язків, впливаючи на які, можна впливати на цілісну систему. Кожна частина при цьому не тільки передумова, але й результат впливу цілого. Тому можна говорити про координацію елементів, їх упорядкування і субординацію зв'язків між ними. Разом вони посилюють інтеграцію, яка виступає як наслідок, як необхідність поєднання диференційованих елементів в єдине ціле, що у результаті дозволяє обирати методи управління процесом, оптимальні умови, що забезпечують досягнення визначених цілей.

Проектуючи експериментальну наукову систему підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями як її концептуально-технологічну модель, ми виходили з того, що педагогічне проектування передбачає розробку нового змісту, технологій, технік мислення та діяльності викладача і здобувача освіти (Zhernovnykova, 2017).

Провідними характеристиками системи виступають: наявність інтегральних якостей; основних елементів, з яких складається система; функціональних характеристик системи в цілому та її окремих елементів; комунікативних властивостей системи; історичність (Khrestomatiia, 2011). Викладені вище положення обумовлюють свідому цілеспрямовану діяльність із розробки моделі науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями, яка, на нашу думку, повинна бути орієнтована на:

➤ сприйняття фасилітаційної взаємодії як одного з обов'язкових елементів освітнього процесу;

➤ доцільну диференціацію діяльності, спрямовану на підготовку майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями.

У відповідності до предмету дослідження розглянемо поняття «модель». Визначення моделі за В. Володько має чотири ознаки:

➤ модель – це подумки представлена або матеріально реалізована система;

➤ вона відображає об'єкт дослідження;

➤ вона здатна замінити об'єкт;

➤ її визначення дає нову інформацію про об'єкт (Volodko, 2000).

Під моделюванням у психолого-педагогічній науці розуміється процес побудови і дослідження моделі. У педагогічному словнику це поняття розглядається як умовний образ, схема остаточного результату, створена або обрана дослідником система, яка відтворює істотні для мети пізнання сторони об'єкту, що вивчається (елементи, властивості, відносини, параметри), і завдяки цьому система знаходиться з об'єктом у відношеннях заміщення і схожості, за яких її дослідження виступає опосередкованим способом отримання знань про цей об'єкт (Velykyi tlumachnyi slovnyk, 2004).

Гносеологічна суть наукових моделей полягає у тому, що вони

дозволяють системно і наочно відобразити знання про предмет, його функції, параметри тощо. Основним призначенням моделі є пояснення сукупності даних, що належать до предмету пізнання. Моделювання сприяє не лише цілям пізнання соціальних систем, але й управлінню ними. Модель відображає предмет не безпосередньо, а через сукупність цілеспрямованих дій суб'єкта, а саме: конструювання моделі, експериментальний або теоретичний її аналіз, зіставлення результатів аналізу з характеристиками оригіналу, виявлення розбіжностей між ними, коригування моделі, інтерпретацію одержаної інформації, пояснення знайдених властивостей і зв'язків, практичну перевірку результатів моделювання (Dokuchaieva, 2007).

Проектування моделі передбачає виокремлення провідних складових та їх змістове наповнення. При всьому розмаїтті підходів до виявлення номенклатури структурних компонентів динамічних педагогічних систем у літературі визначається достатньо традиційний їх набір, що містить мету та завдання, зміст, методи, форми і засоби, об'єкти і суб'єкти педагогічного процесу, а також його результати (Dokuchaieva, 2007). Розробка науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями також вимагає виявлення специфіки її мети, завдань, змісту, засобів, результату як провідних системоутворювальних блоків такої педагогічної системи, а їх реалізація потребує виявлення умов і відбору ефективного технологічного забезпечення й критеріїв перевірки результативності. Це становить достатньо повний технологічний цикл вирішення як конкретних завдань нашого дослідження, так і вдосконалення системи професійно-педагогічної підготовки в цілому.

Отже, запропонована нами модель відбиває мету і результат професійної підготовки майбутнього вчителя; методологічні підходи; компоненти готовності вчителів до фасилітаційної взаємодії з учнями (функціональні й структурні); критерії та показники рівнів її сформованості; реалізацію технології (етапи, стратегії, тактики, способи, методи і прийоми).

Варто наголосити на тому, що проєктована нами модель системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями має ознаки технології. Її технологічність обумовлюється концептуальністю, системністю, використанням інструментарієм.

Аналіз наукової літератури надає підстави стверджувати, що обґрунтованість, реалістичність, прогностичність мети, її відповідність суспільним пріоритетам, науковим парадигмам, індивідуальним запитам, широкому спектру соціальних й особистісних вимог, органічний прояв у змісті, структурі та результаті діяльності, забезпечує ефективне функціонування будь-якої педагогічної системи. Тому доцільно говорити про системотворчу роль мети в педагогічній системі, що пов'язує всі її компоненти в єдине ціле, а саме: обумовлює відбір змісту, добір форм і методів діяльності, особливості критеріальної бази оцінювання її результативності.

Постановка мети професійно-педагогічної підготовки у вищій школі при певній зовнішній визначеності є досить складною науково-практичною педагогічною проблемою, оскільки, за словами І. Малафіїка, в сучасній дидактиці вищої школи ще не існує самої методики визначення мети підготовки, і на сьогоднішній день лише намітилися підходи до її обґрунтованого визначення (Malafiiik, 2005).

Аналізуючи генезу цього питання, можемо стверджувати про наявність декількох тенденцій у його розвитку:

- програмно-цільовий підхід до освітнього процесу у вищій школі було обґрунтовано в працях вчених (Dokuchaieva, 2007; Linnik, 2017; Moskalenko, 1995), відповідно до якого було створено моделі фахівця, розроблено його кваліфікаційні характеристики згідно з соціальним замовленням, які послужили науковою основою для визначення обсягу й змісту, необхідних і достатніх для засвоєння студентами знань, умінь і навичок, а також вимог до професійних особистісних якостей майбутнього вчителя;

- загальнокультурний та професійний розвиток особистості педагога-фасилітатора, що забезпечує переведення здобувача освіти на позицію пошукувача;

- неперервний загальний та професійний розвиток, а також творчий саморозвиток учителя;

- професійне виховання майбутнього вчителя, в якому професійна підготовка виступає лише її частиною;

- формування у студентів комплексної готовності до педагогічної діяльності (теоретичний і практичний, мотиваційний, змістовий, когнітивний, операційний та інтегральний компоненти, інтелектуальні, моральні, комунікативні якості, педагогічні здібності, уміння та культура поведінки тощо) та реалізації особистісно-орієнтованого навчання (Linnik, 2017).

У контексті проблеми, яка вивчається, вважаємо, що орієнтація на підготовку майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями розуміється як готовність випускника педагогічного університету до фасилітаційної взаємодії з учнями ще на «студентській лаві» у межах освітнього процесу без набуття достатнього досвіду практичної роботи.

Така загальна цільова орієнтація проєктованої нами педагогічної системи дозволяє вибудувати ієрархію її цілей для посилення інструментальних можливостей, що може реалізовуватися у цілепокладанні на стратегічному, тактичному, оперативному рівнях.

Стратегічний рівень визначає формування у здобувачів освіти готовності до фасилітаційної взаємодії з учнями як кінцеву мету освітнього процесу педагогічного університету, що виражає суспільно-державні вимоги до випускника, розкривається в науково обґрунтованих еталонно-нормативних кваліфікаційних професіографічних моделях й екстраполюється

на особистість і навчальну діяльність студентів при вивченні основних циклів навчальних дисциплін.

На тактичному рівні цілеутворення мета диференціюється й проєктується на вивчення конкретних предметів, розділів і тем, що до них входять, і це обумовлює необхідність виявлення їх специфічних можливостей, а також відбір і структурування їх змісту. Кожний із предметів і циклів навчальних дисциплін має власні специфічні можливості й засоби підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями.

Рівень оперативного цілепокладання полягає у постановці конкретних завдань для здобувачів освіти при вивченні дисциплін із різними навчально-професійними ситуаціями й завданнями на кожному занятті.

Реалізація мети зумовлює виконання комплексу основних завдань, що полягають у забезпеченні ефективного впливу фасилітаційної педагогіки на формування і розвиток визначених структурних і функціональних компонентів готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями у майбутній професійній діяльності.

Визначена таксономія педагогічної мети і завдань цілісної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями проєктується на кожний з її елементів. Це актуалізує питання наукового обґрунтування, відбору й конструювання структурно-функціональної основи цієї системи, зокрема конкретизацію компонентів системи: *цільовий* (визначення мети дослідження – готовність майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями), *концептуальний* (обґрунтування концепції дослідження), *змістовно-технологічний* (формування компонентів готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-операційний, рефлексійний; визначає засоби підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти; дидактико-методичне забезпечення та поетапну підготовку майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти, що визначається програмою та змістом навчальних дисциплін, а також розкриває педагогічні умови її результативності), *контрольно-оцінний* (критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями).

У процесі дослідження дійшли висновку, що компоненти системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями взаємопов'язані між собою та можуть бути реалізовані, як одне ціле у вигляді розробленої системи, на таких *етапах*: інформаційно-аналітичний (збір інформації щодо цілісності знань, умінь і навичок у галузі професійних комунікацій майбутніх вчителів і викладачів педагогічних університетів); мотиваційний (організовується діяльність, спрямована на створення мотиваційної сфери для всіх суб'єктів освітнього процесу); планово-прогностичний (складається перспективний план із реалізації всіх етапів

системи); діяльнісний (реалізується система підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями); моніторинговий (організація оцінної діяльності процесу реалізації системи при необхідності внесення педагогічної корекції); результативний (порівняння отриманих результатів, підведення підсумків реалізації системи).

Вважаємо, що дана модель системи та її компоненти мають бути спрямовані на формування готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями й сприяти ефективному розвитку особистості майбутнього педагога-фасилітатора.

Обговорення. Під час проведення наукового пошуку з'ясовано, що розроблена науково-технологічна система підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями визначається як науково-керований процес який: а) має на меті досягнення високого рівня готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями; б) визначає компоненти системи з урахуванням сучасного стану Нової української школи; в) заснований на реалізації наукових принципів та підходів, що ґрунтуються на засадах фасилітаційної взаємодії.

Вважаємо, що представлена модель науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями матиме свої особливості в залежності від запропонованих етапів її реалізації (інформаційно-аналітичний, мотиваційний, діяльнісний, результативний). З метою перевірки даних припущень необхідно подальше емпіричне вивчення, яке дозволить не тільки встановити структуру досліджуваного феномена, а й розробити ефективні програми щодо підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями на різних етапах професійного навчання.

Висновки. На основі аналізу праць учених обґрунтовано модель науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями та схарактеризовано її компоненти: цільовий (визначення мети дослідження – готовність майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями), концептуальний (обґрунтування концепції дослідження), змістовно-технологічний (формування компонентів готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії; визначає засоби підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти; дидактико-методичне забезпечення та поетапну підготовку майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями, що визначається програмою та змістом навчальних дисциплін, а також розкриває педагогічні умови її результативності), контрольно-оцінний (критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії зі школярами).

У процесі дослідження дійшли висновку, що компоненти системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями взаємопов'язані між собою та можуть бути реалізовані, як одне ціле у вигляді розробленої науково-технологічної системи, на таких *етапах*: інформаційно-

аналітичному, мотиваційному, планово-прогностичному, діяльнісному, моніторинговому та результативному.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в упровадженні в освітній процес розробленої поетапної технології як складової науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до фасилітаційної взаємодії з учнями.

ЛІТЕРАТУРА:

- Борисюк С. О. Розвиток здатності до фасилітаційної взаємодії у майбутніх соціальних педагогів засобами соціально-педагогічного тренінгу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 2011. Вип. 5 С. 180-183.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови /укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
- Володько В. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи: навч. посібник. К. : Педагогічна преса, 2000. 198 с.
- Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2007. 481 с.
- Жерновникова О. А. Дидактична система підготовки майбутніх учителів математики до проектування навчальної діяльності старшокласників. *Педагогічний альманах*. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 33. С. 104–110.
- Золотухіна С.Т., Кін О.М., Ткачова Н.О. Теоретичні основи дидактичних досліджень: методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни. Х. : ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019. 26 с.
- Курлянд З., Фокша О., Поповський Ю. Дослідження педагогічної фасилітації учителя як вітагенної педагогічної технології. *Science and Education*, 2018, Issue 4. С. 168-176. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-4-22>.
- Ліннік О. О. Модель системи підготовки майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями початкової школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Луганськ, 2017. Вип. 8 (313). С. 150–158.
- Лозовая В. И. Целостный подход к формированию познавательной активности школьников : автореф. дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.01. Тбилиси, 1990. 48 с.
- Малафійк І. В. Дидактика: навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 397 с.
- Москаленко П. Г. Навчання як педагогічна система. Тернопіль : ТДПІ, 1995. 136 с.
- Хрестоматія з педагогіки вищої школи / за заг. ред. В. І. Лозової. Х. : Віровець А. П. «Апостроф», 2011. 408 с.
- Church A. H., Waclawski J., Burke W. W. Practitioners as Facilitators of Change. *Group & Organisation Management*. 1996. №21 (1). P. 22-66.
- Hunter D. F., Bailey A. F., Taylor B. M. *The Art of Facilitation*. Auckland :Tandem Press, 1994. 245 p.
- Schwarz R. *The Skilled Facilitator: A Comprehensive Resource for Consultants, Facilitators, Coaches and Trainers* (3rd Edition). New Jersey: Jossey-Bass, 2017. 416 p.
- Tharayil S. et al. Strategies to Mitigate Student Resistance to Active Learning. *International Journal of STEM Education*. 2018. Volume: 5. Article Number: UNSP 7. DOI: 10.1186/s40594-018-0102-y

REFERENCES:

- Borysiuk, S. O. (2011). Rozvytok zdatnosti do fasylytatsiinoi vzaiemodii u maibutnix sotsialnykh pedahohiv zasobamy sotsialno-pedahohichnoho treninhu [Developing the

- ability for facilitation interaction of future social teachers by social-pedagogical training means]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky*. Vol. 5 pp. 180-183 (in Ukrainian).
- Church, A., Waclawski, J. & Burke W. (1996). Practitioners as Facilitators of Change. *Group & Organisation Management*. №21 (1). pp. 22-66.
- Dokuchaieva, V. V. (2007). Teoretyko-metodolohichni zasady proektuvannia innovatsiinykh pedahohichnykh system [Theoretical and methodological principles of designing innovative pedagogical systems]: dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.01. Luhansk (in Ukrainian).
- Hunter, D. F., Bailey, A. F., Taylor, B. M. (1994). *The Art of Facilitation*. Auckland :Tandem Press.
- Khrestomatiia z pedahohiky vyshchoi shkoly [A textbook on high school pedagogy] (2011)/ za zah. red. V. I. Lozovoi. Kh. : Virovets A. P. «Apostrof» (in Ukrainian).
- Kurliand, Z., Foksha, O. & Popovskyi, Yu. (2018). Doslidzhennia pedahohichnoi fasylytatsii uchytielia yak vitahennoi pedahohichnoi tekhnolohii [Study of teacher's pedagogical facilitation as a vitagenic pedagogical technology]. *Science and Education*, Issue 4. pp. 168–176. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-4-22> (in Ukrainian).
- Lozovaya, V. I. (1990). Tselostnyy podkhod k formirovaniyu poznavatel'noy aktivnosti shkol'nikov [A holistic approach to the formation of the cognitive activity of schoolchildren]: avtoref. diss. ... doktora ped. nauk : 13.00.01. Tbilisi, 1990. 48 p. (in Russian).
- Linnik, O. O. (2017). Model systemy pidhotovky maibutnoho vchytielia do orhanizatsii subiekt-subiektnoi vzaiemodii z uchniamy pochatkovoioi shkoly [Model of the system of preparation of the future teacher for the organization of subject-subject interaction with primary school students]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*. Vol. 8 (313). pp. 150–158 (in Ukrainian).
- Malafiiik, I. V. (2005). *Dydaktyka [Didactics]: navchalnyi posibnyk*. K.: Kondor (in Ukrainian).
- Moskalenko, P. H. (1995). *Navchannia yak pedahohichna systema [Learning as a pedagogical system]*. Ternopil : TDPI. (in Ukrainian).
- Schwarz, R. (2017). *The Skilled Facilitator: A Comprehensive Resource for Consultants, Facilitators, Coaches and Trainers (3rd Edition)*. New Jersey: Jossey-Bass.
- Tharayil, S. et al. (2018). Strategies to Mitigate Student Resistance to Active Learning. *International Journal of STEM Education*, 5:7. DOI: 10.1186/s40594-018-0102-y
- Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. (2004). ukl. i hol. red. V. T. Busel. K. : Irpin : VTF «Perun» (in Ukrainian).
- Volodko, V. (2000). *Pedahohichna systema navchannia: teoriya, praktyka, perspektyvy [Pedagogical system of teaching: theory, practice, perspectives]: navch. posibnyk*. K. : Pedahohichna presa (in Ukrainian).
- Zhernovnykova, O.A. (2017). Dydaktychna systema pidhotovky maibutnikh uchyteliv matematyky do proektuvanniaia navchalnoi diialnosti starshoklasnykiv [Didactic system of preparation of future teachers of mathematics for designing and educational activity of senior pupils.]. *Pedahohichnyi almanakh*. Vol. 33. pp. 104–110 (in Ukrainian).
- Zolotukhina, S. T., Kin, O. M., Tkachova, N. O. (2019). Teoretychni osnovy dydaktychnykh doslidzhen [Theoretical foundations of didactic research]: metodychni rekomendatsii do samostiinoi roboty z navchalnoi dystsypliny. Kh. : KhNPU imeni H.S.Skovorody (in Ukrainian).

Інформація про автора:**Прокопенко Ірина Андріївна**ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4775-8949>

Кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри початкової і
професійної освіти Харківського
національного педагогічного університету
імені Г.С.Сковороди,
вул. Валентинівська, 2, 61168
Україна, м.Харків
e-mail: training.center.hnpu@gmail.com

Information about the author:**Prokopenko Iryna Andriivna**ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4775-8949>

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),
Associate Professor,
Doctoral student of the Department of
Elementary and Professional Education,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University, Ukraine, Kharkiv,
Street Valentynivska, 2, 61168
e-mail: training.center.hnpu@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Прокопенко І.А. Характеристика компонентів науково-технологічної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення фасилітаційної взаємодії з учнями. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2020. № 48. С. 183–194.
DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2020.48.17>

Дата надходження статті до редакції: 20.05.2020 р.
Стаття прийнята до друку: 02.06.2020 р.